

A magyar–osztrák államhatár véglegesítése 1920–1927

Varga Norbert
földmérő mérnök / osztályvezető

Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft.
Alaphálózati és Államhatárügyi Osztály

2021. július 8-9. MFTTT Vándorgyűlés

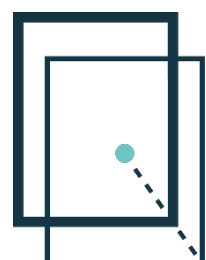
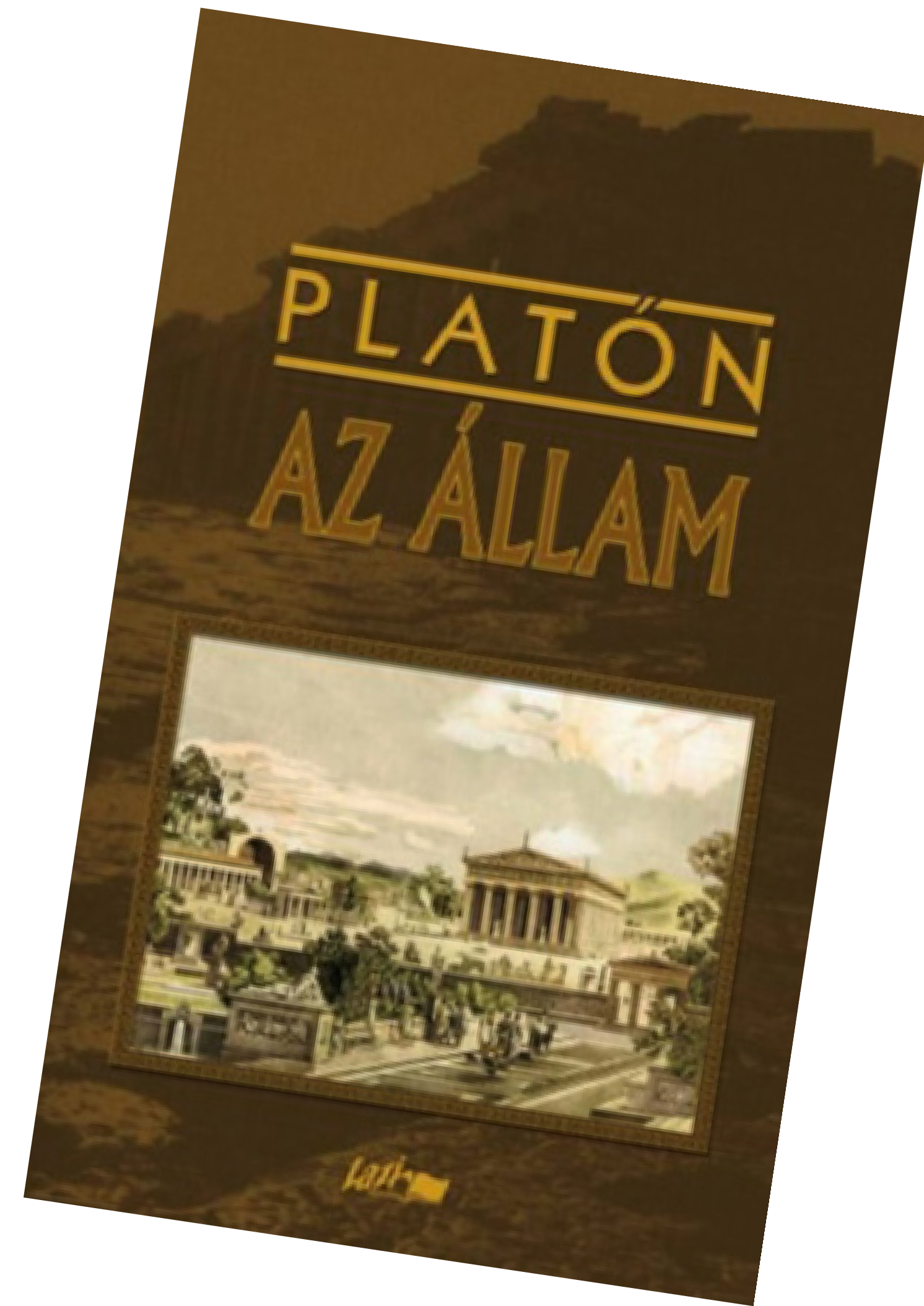
Alapfogalmak: az állam

- Filozófiai–jogi–műszaki kérdések
- Definíciója folyamatosan alakul
- Minimális kritériumok:
 1. (állam)hatalom
 2. népesség
 3. terület

Alapfogalmak: az államterület

- Természeti előfeltétel
- Modern állam territoriális
- A területi főhatalom teljes és kizárólagos
- Eredeti vagy származékos területszerzés

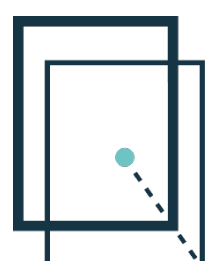
Alapfogalmak: az államhatár

Egyoldalú vagy közös

Mesterséges vagy természetes
határ

Mesterséges határ megállapítás
elvei:

- természetes határok elve
- történelmi (politikai) határok elve
- földrajzi határok elve
- nemzetiségi (népességi) határok elve

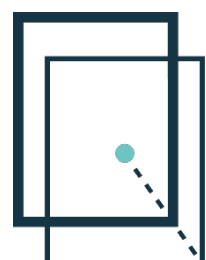
Az államhatár meghatározásának lépései

Delimitáció
(szerződéses
folyamat)

Demarkáció
(terepi kijelölés)

Abornement
(dokumentálás)

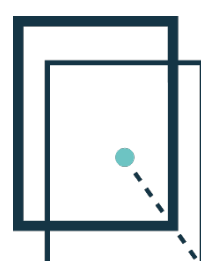
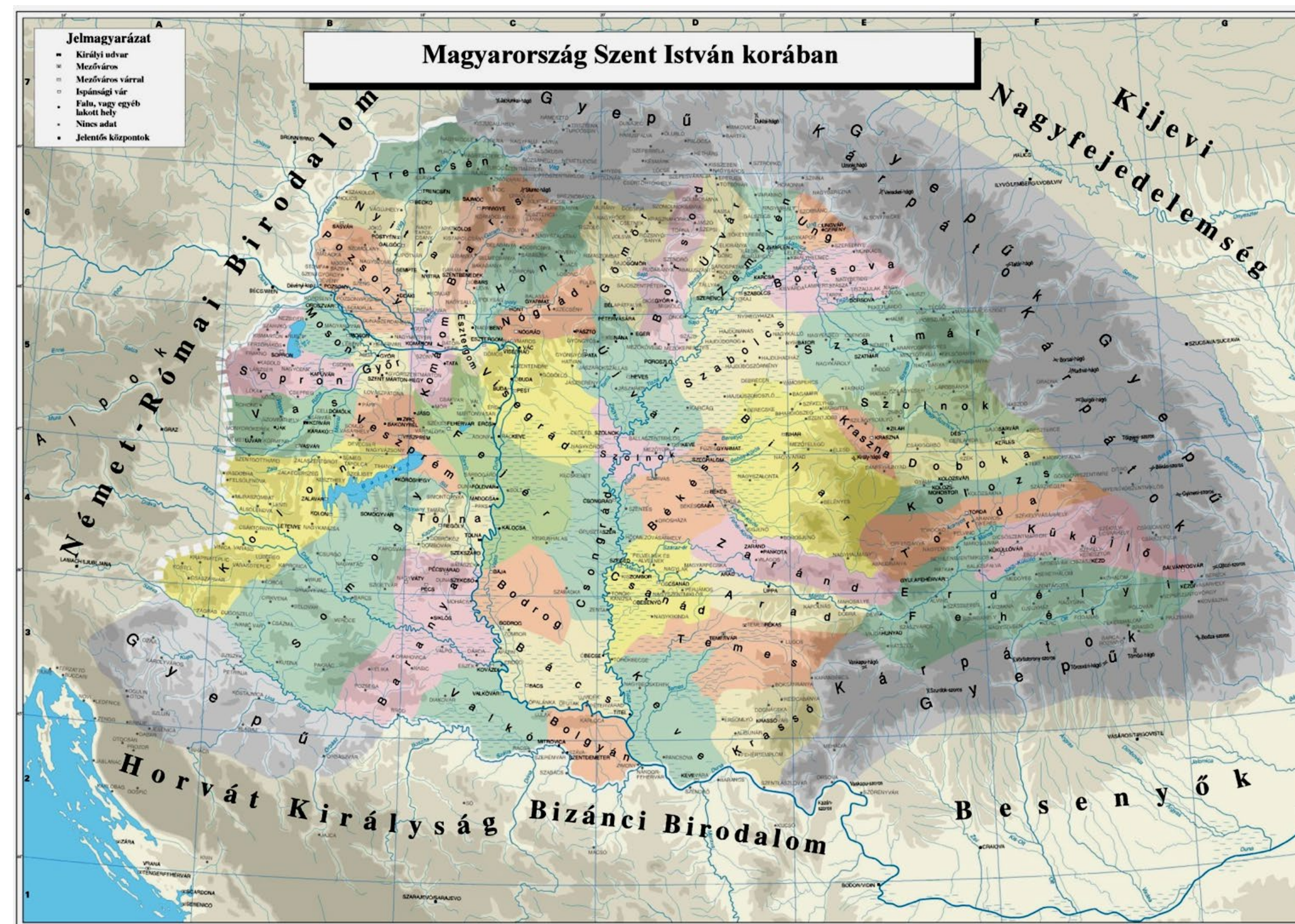
Redemarkáció
(ellenőrzés,
újfelmérés)

Honfoglalás: a Kárpát-medence megszállása

A természeti határok elve szerint:
Kárpátok, Duna, Dráva, Fertő-tó

Történelmi határok elve szerint:
*nyugati határ – osztrák
hercegségek felé*

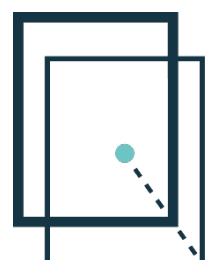
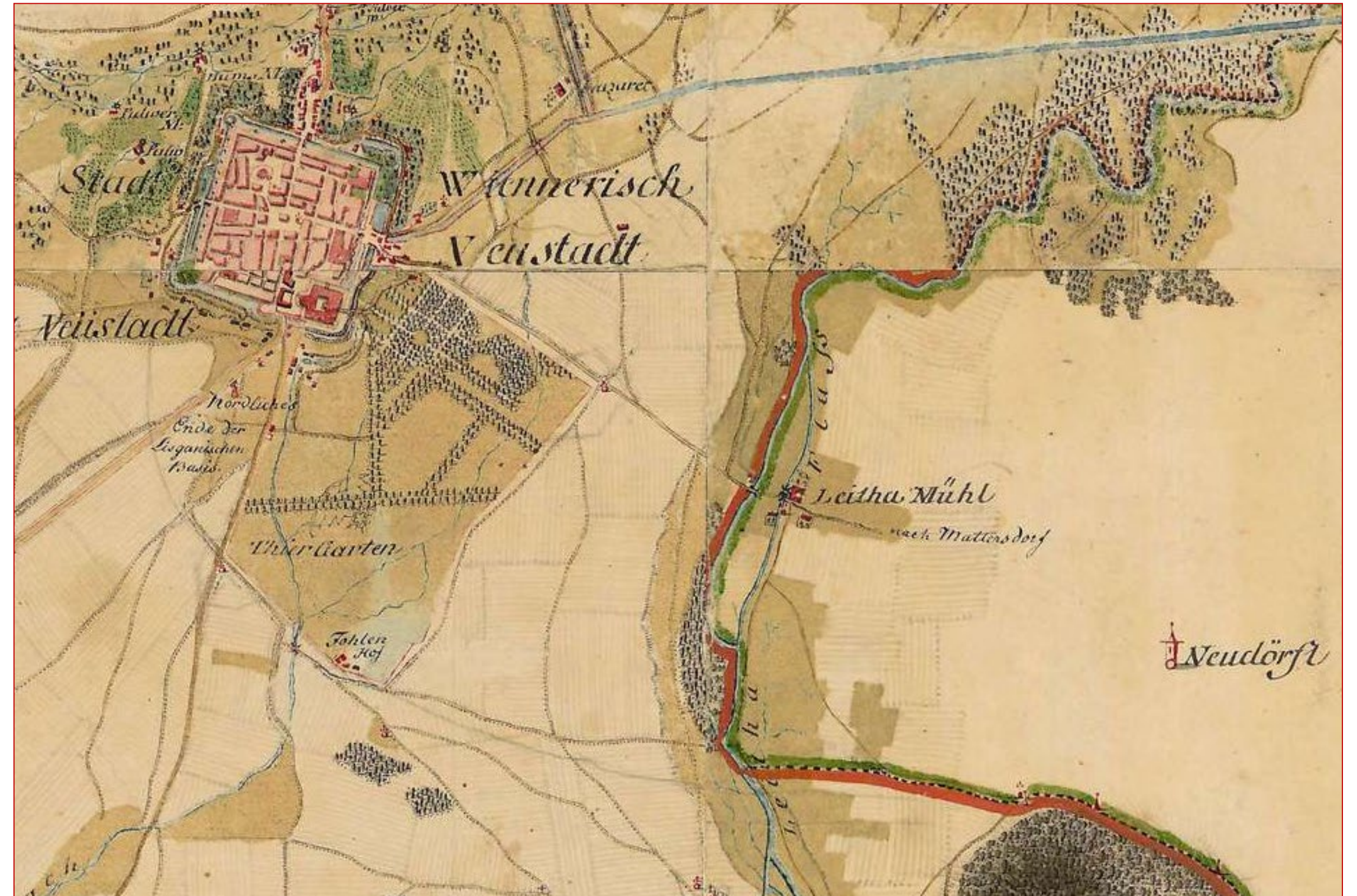
A török uralom után

Karlócai béke (1699)

*területi, politikai és közigazgatási egyesítés
megjelenik az „állandó” határbizottság
állandó jelek kerülnek elhelyezésre
büntetés a jelek a rongálásért*

Első katonai felmérés (1780-tól)

*egységes megjelölés
egységes felmérési szabályok
határdombok (min. 200 ölenként)
határnyiladék*

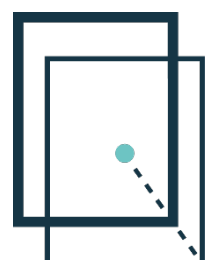

Az első „modern” határszerződés létrejötte

1. az első modernkori „magyar” határszerződés: 1888
2. nemzetközi elismertség
3. mérnöki–műszaki pontosság:
 - határmegállapítás
 - megjelölés
 - dokumentálás

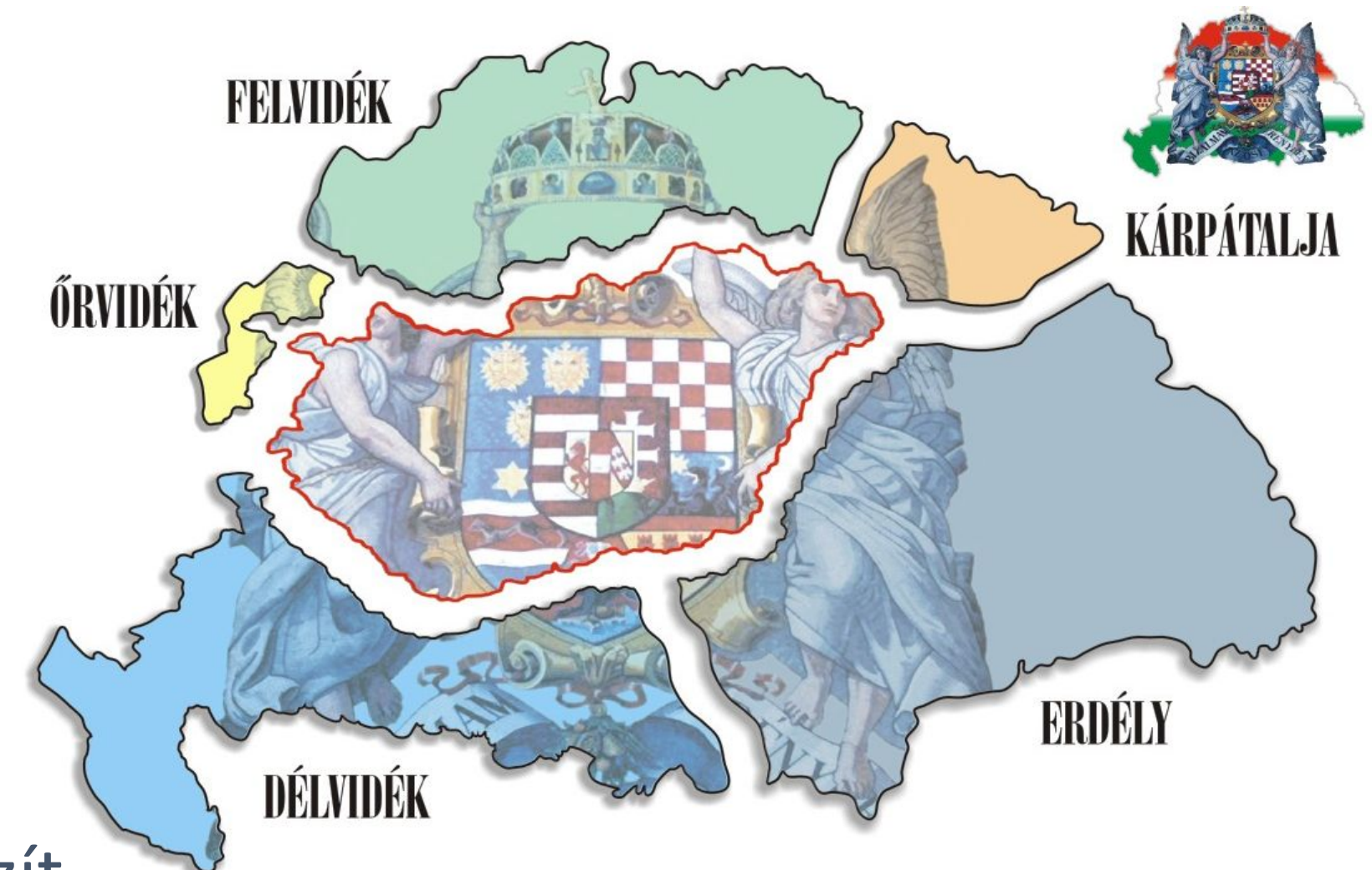

Bukovina és Románia közötti határ
Magyarország és Románia közötti határ
Határjelzés (határoszlop, határokő, földhalom)
Határnyiladék
Időszaki határvizsgálat
A határ-folyók és határ-patakokra vonatkozó
határozmányok
Közlekedés a határon

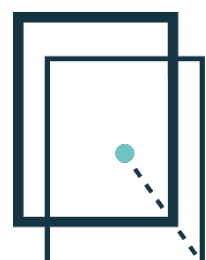
Magyarország trianoni határai

- A legfontosabb dokumentumok az 1920. június 4-én Trianonban aláírt békeszerződés cikkelyei voltak.
- Ebből is a 27. cikk határozta meg Magyarország új határvonalát.
- Ez a határleírás, valamint az ennek kiegészítéséül szolgáló 1:1 000 000 méretarányú térkép – amelyet a 28. cikk rögzít –, igen nagy általánosságban jelzi a határvonal menetét (községhatár-szint).
- A határszakaszok leírását azzal kezdi, vagy fejezi be, hogy a „...**helyszínen megállapítandó vonal**”, vagy „**a helyszínen megállapítandó pontig**”.
- E szöveg is utalt rá, hogy a békeszerződés életbelépése után a leírt határvonalat a terepen kell megállapítani, delimitálni.

A határmegállapító bizottságok a „*nem érdekelt*” tagokból: angol, francia, olasz és japán megbízottakból, valamint határszakaszonként az „*érdekelt államok*” delegációiból (csehszlovák, román, jugoszláv, osztrák), továbbá a *magyar* delegációból, valamint a megfelelő segédszemélyzetből álltak fel.

A magyar–osztrák határmegállapító bizottság alakuló ülése: 1921. július 27-én Graz

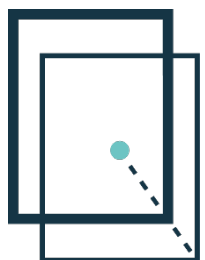
Magyarország és Ausztria határa

- Saint-Germaini békeszerződés:
Egyfelől Ausztria, másfelől az Északamerikai Egyesült Államok, a Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán, továbbá Belgium, Kína, Kuba, Görögország, Nikaragua, Panama, Lengyelország, Portugália, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén Állam, Sziám és Cseh-Szlovákország közötti szerződés
Saint-Germain-en-Laye, 1919. szeptember 10.

„Ez nem béke, csupán fegyverszünet húsz évre!”
Ferdinand Foch antant főparancsnok

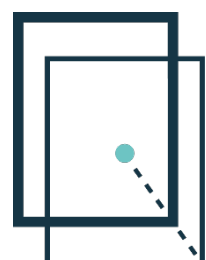
- Trianoni békeszerződés:
az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal
a 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés

Egymással nem szerződtek!
Az első határszerződést 1964. október 31-én írták alá!!!

Az államhatár kijelölése

- Sokféle elgondolás, javaslat
- Tervek tucatjai
- Békeszerződés a magyar határról a magyarok nélkül – Saint-Germaini békeszerződés (1919)
- Érdekcsoportok, nagybirtokok

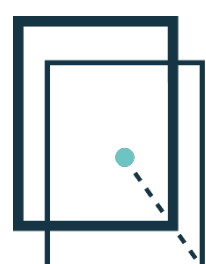
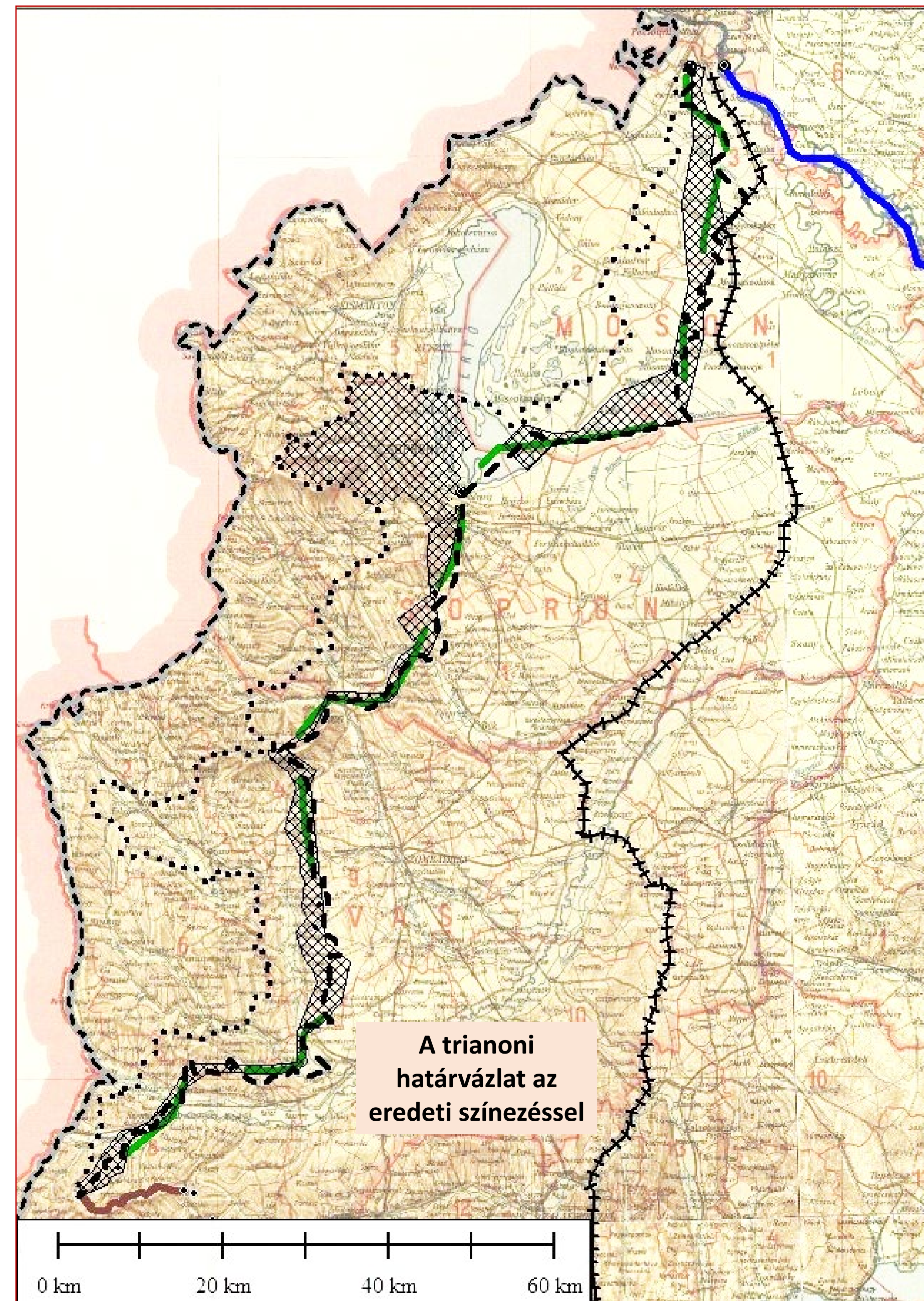
A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

A szerződés vázlatától a semleges zónán át a soproni népszavazásig (1920. június–1921. december) a határ véglegesítéséig hosszú folyamat volt.

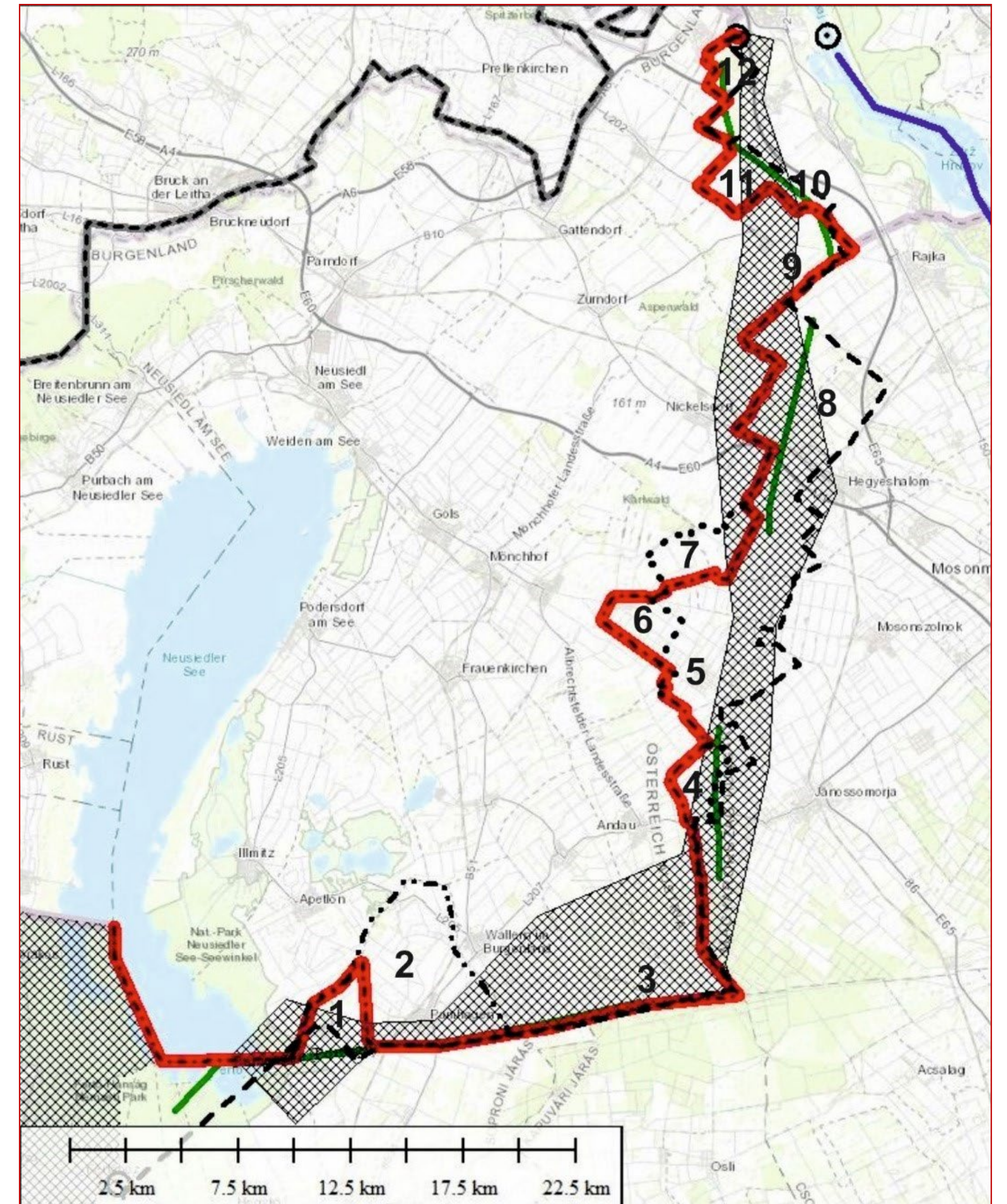
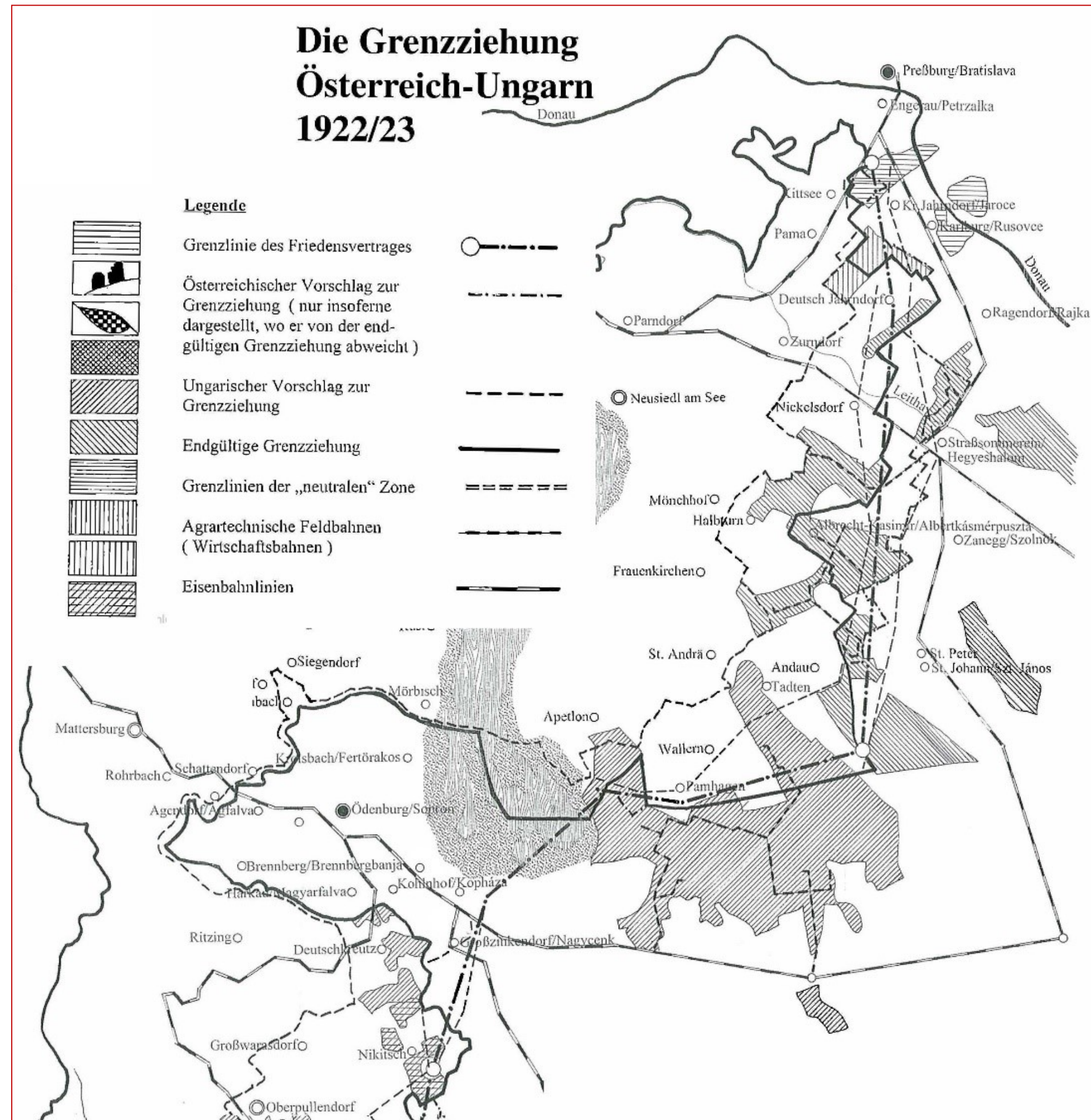
Pontozott vonal: a megalakuló határmegállapító bizottság elé utalt első magyar javaslat;

Szaggatott vonal: ugyanitt az osztrák javaslat.

Keresztcsíkozott terület: az 1921. október 6-án elfogadott semleges zóna és az 1921. december 14-16-i soproni népszavazás (addig szintén semleges zóna) területe.

A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

Velencei Jegyzőkönyv
1921. október 13.

Sopron és környéke
1921. december 14.

Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich

Jahrgang 1922

Ausgegeben am 15. März 1922

34. Stück

138. Venediger Protokoll, betreffend die Regelung der westungarischen Frage.

139. Verordnung: Gebühren für die Gutachten der Preisprüfungsstellen.

140. Durchführungsverordnung: Sonderbestimmungen über die Einkommensteueranlagung für das Jahr 1921.

138.

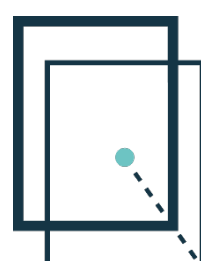
Nachdem das am 13. Oktober 1921 in Venedig unterzeichnete Protokoll zwischen der Republik Österreich und dem Königreich Ungarn über die Regelung der westungarischen Frage samt Zusatzartikel, welches also lautet:

Protocole signé à Venise le 13 octobre 1921 relatif au règlement de la question de la Hongrie occidentale.

A la suite de l'offre de médiation de S. E. le Marquis della Torretta, Ministre des Affaires Etrangères d'Italie, approuvée par la décision de la Conférence des Ambassadeurs à Paris et acceptée par les Gouvernements d'Autriche et de Hongrie, les Plénipotentiaires des deux Gouverne-

Protokoll, unterzeichnet in Venedig am 13. Oktober 1921, betreffend die Regelung der westungarischen Frage.

Entsprechend dem Mediationsangebot Seiner Excellenz des italienischen Ministers des Außern, Marquis della Torretta, welches durch die Entscheidung der Botschafterkonferenz in Paris gutgeheißen und von den Regierungen Österreichs und Ungarns angenommen wurde, haben sich die Bevoll-

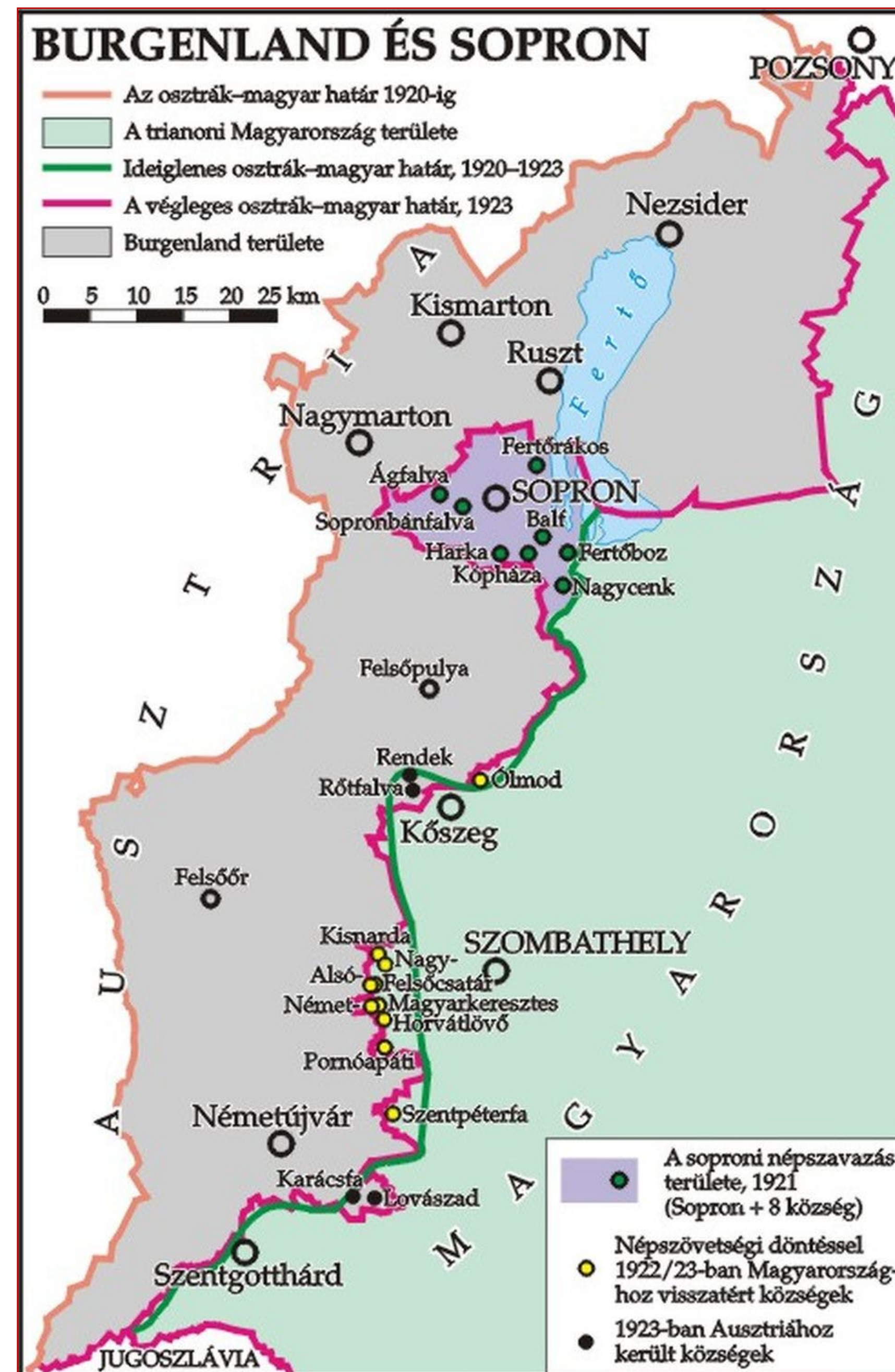
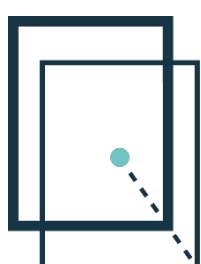
A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

Magyarországhoz „hazatérő” községek:

- **Narda** (akkor Kisnarda és Nagynarda),
- **Felsőcsatár** (akkor Alsócsatár és Felsőcsatár),
- **Vaskeresztes** (akkor Németkeresztes és Magyarkeresztes),
- **Horvátlövő**
- **Pornóapáti**
- **Szentpéterfa** (később megkapta a "**Communitas Fidelissima**", azaz a „Leghűségesebb Község” címet)
- **Ólmod**
- **Fertőújlak** (akkor Mekszikópuszta).

Ausztriánál maradó községek:

- **Karácdfa** (Hagensdorf)
- **Lovászd** (Luising)
- **Nagysároslak** (Moschendorf)

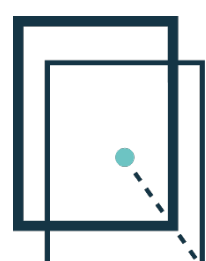
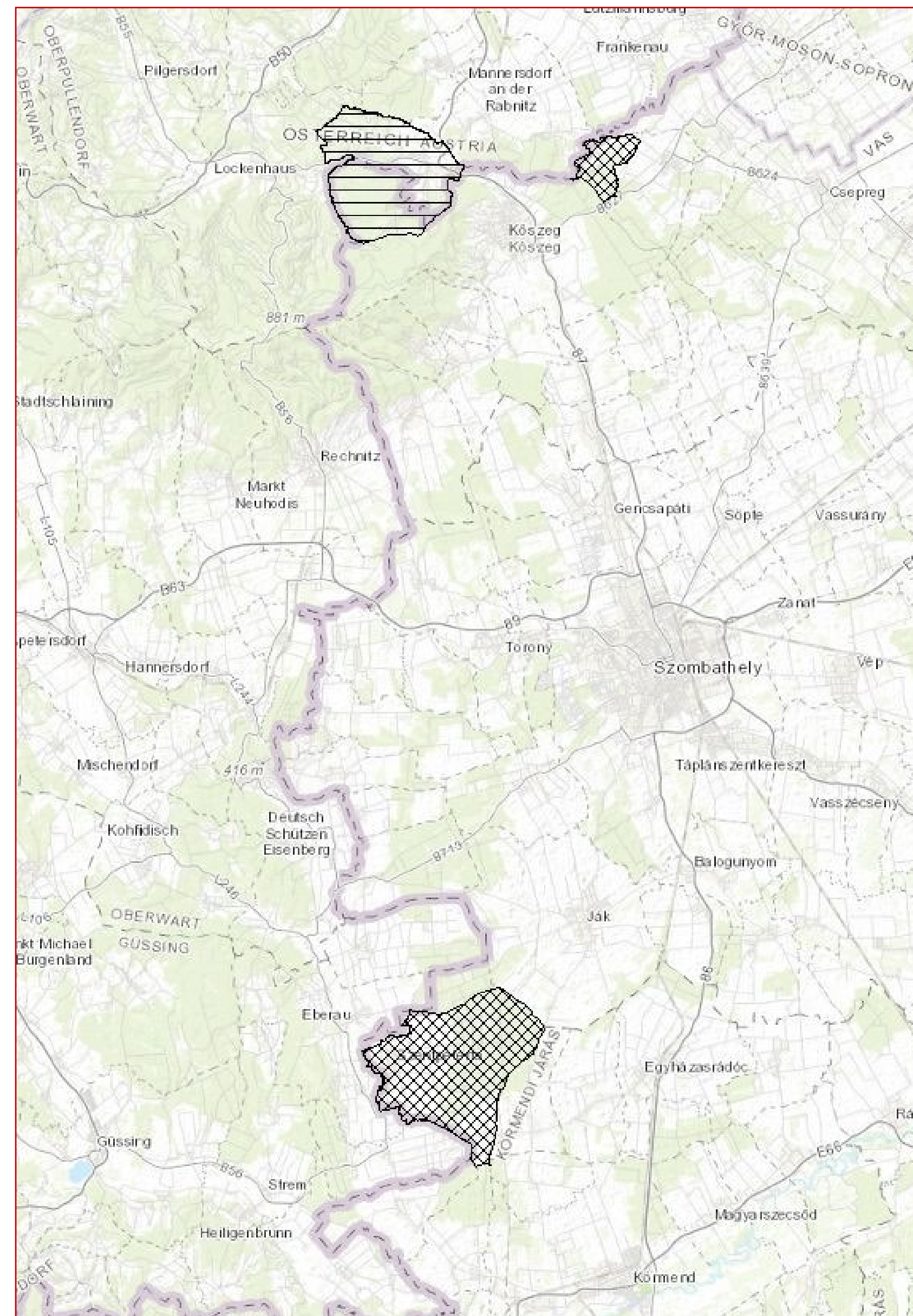

A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

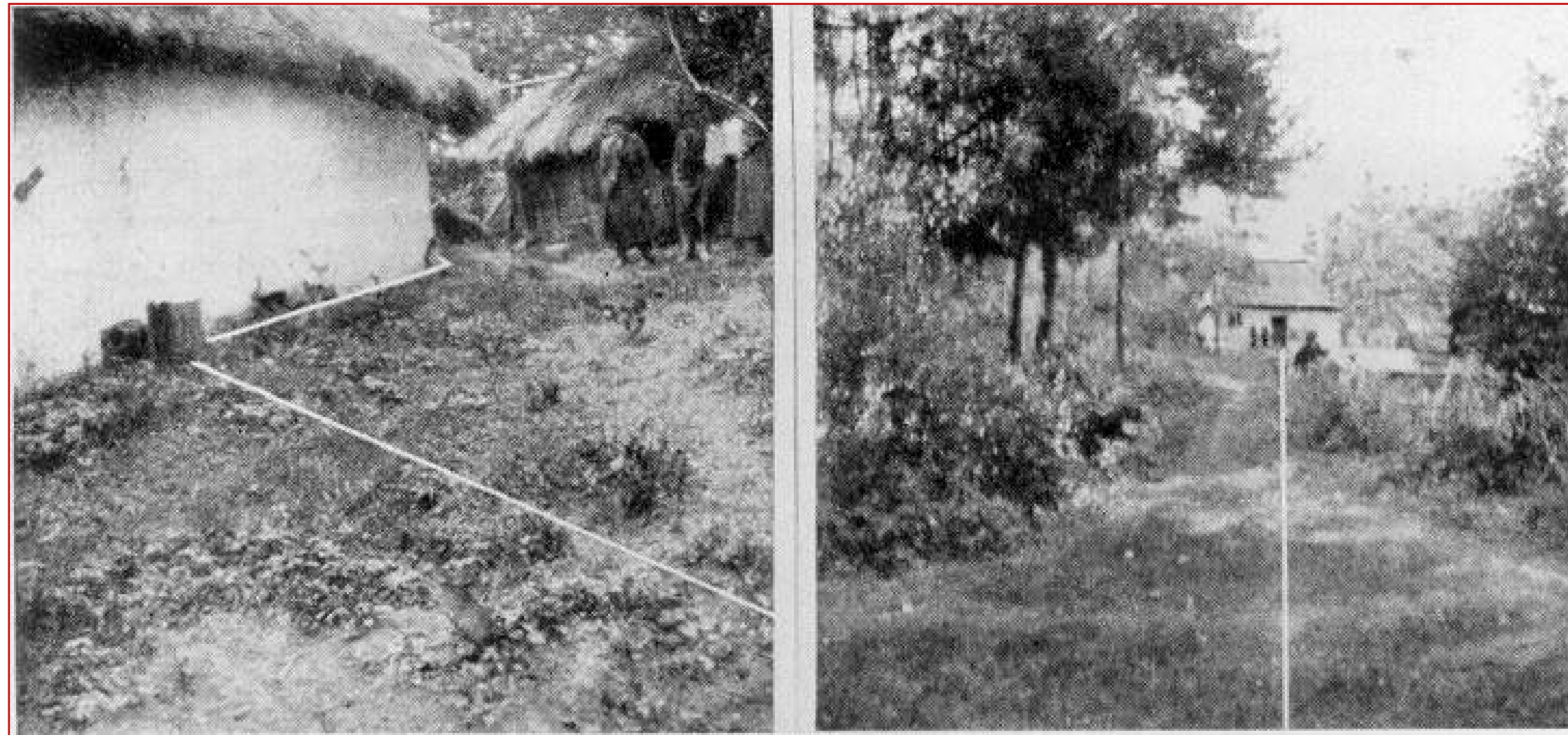
A végleges határvonal kialakulása: osztrák–magyar falucserék **Vas** megyében.

A népszövetségi döntéssel nekünk juttatott **Rendek** (Liebing) és **Rőtfalva** (Rattersdorf) (vízszintes csíkozás) településeket a két érdekelt fél 1922 novemberében elcserélte **Ólmod** (északabbra) és **Szentpéterfa** (keresztcsíkozott) falvakra. F

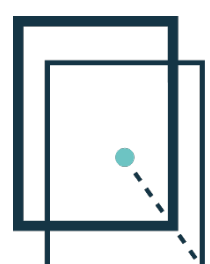
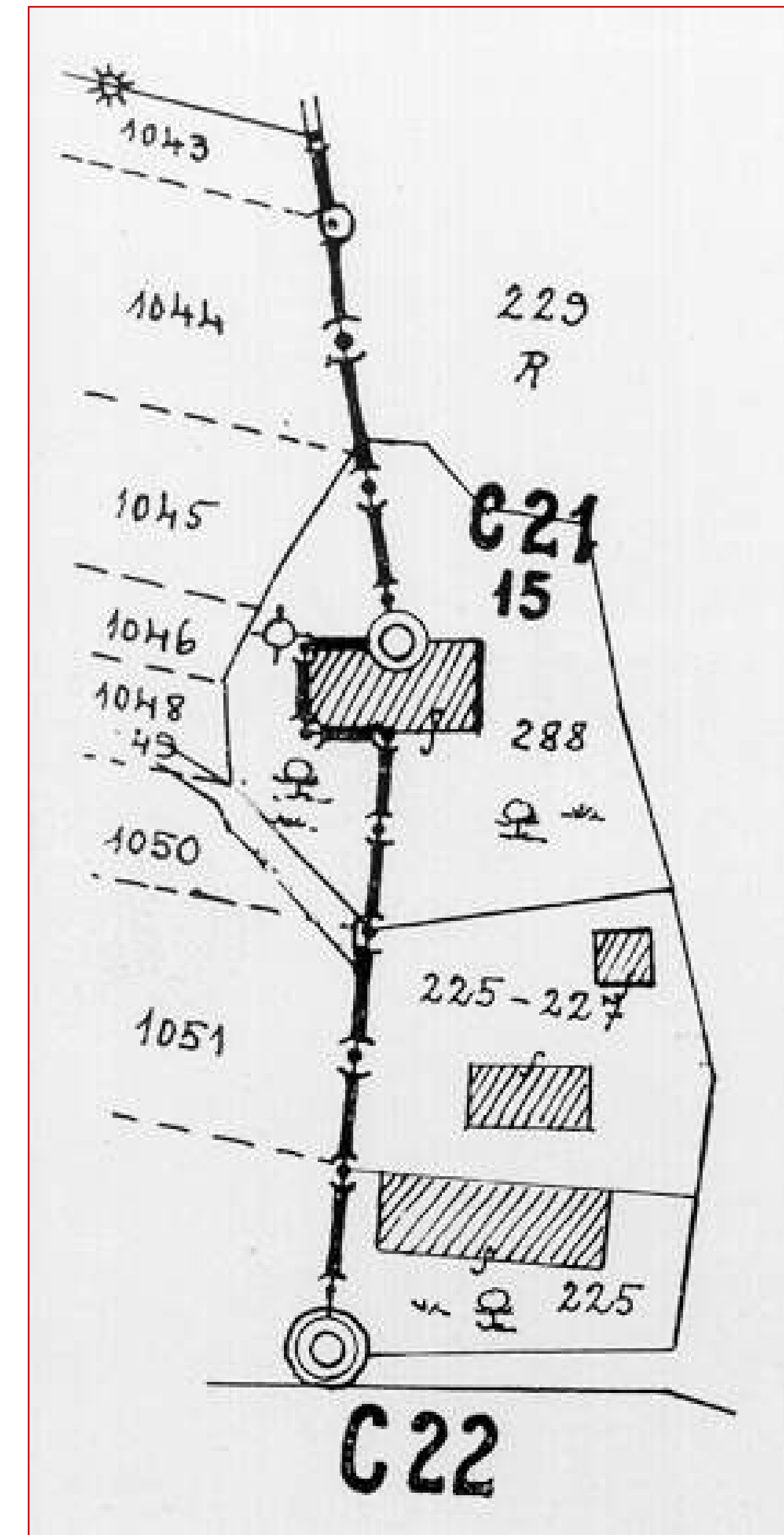
Figyeljük meg, hogy az Ausztriának átadott falvak területéből a Kőszegi-hegység északi lejtőin az Esterházy-erdőbirtok Magyarországon maradt, a további, lakott területeket már nem, csak külterületeket érintő csere-megállapodás kapcsán.

A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

Alsócsatár / Hódosi Márton háza

A kijelölés utáni problémák: az 1927. évi jogi jegyzőkönyvek

82

24. 1.970/1928. M. E. sz.

24. 1.970/1928. M. E. sz.

83

2 4.

A m. kir. minisztérium 1928. évi 1.970. M. E. számú rendelete,

a magyar–osztrák határmegállapítás kapcsán felmerült jogi kérdések rendezése céljából szerkesztett jogi jegyzőkönyveket magában foglaló, az Osztrák Köztársasággal Bécsben, 1927. évi március hó 11. napján kötött egyezmény kihirdetéséről.

1. §. A magyar–osztrák határmegállapítás kapcsán felmerült jogi kérdések rendezése céljából szerkesztett jogi jegyzőkönyvet magában foglaló, az Osztrák Köztársasággal Bécsben, 1927. évi március hó 26. napján kicseréltetvén, az említett egyezmény, valamint a hozzá tartozó zárójegyzőkönyv az egyezmény IV. cikkének harmadik bekezdése értelmében az említett napon életbelépett.

Az egyezmény életbelépésére vonatkozó rendelkezés nem vonatkozik a határvidék vízügyi viszonyairól szóló jogi jegyzőkönyvre, amely az osztrák–magyar Határmegállapító Bizottság magyar és osztrák kiküldöttei között 1924. évi július hó 9. napján létrejött megegyezés értelmében úgy tekintendő, mint amely 1923. évi január hó 1. napján lépett életbe.

2. §. Az 1. §-ban említett egyezménynek, valamint a hozzá tartozó zárójegyzőkönyvnek eredeti francia szövege és hivatalos magyar fordítása a következő:

(Eredeti francia szöveg.)

(Hivatalos magyar fordítás.)

Convention.

Egyezmény.

Le Royaume de Hongrie et la République d'Autriche, en vue d'adopter les projets d'accord (Protocoles juridiques) rédigés par la Commission de Délimitation Austro-Hongroise, conformément aux instructions de la Conférence des Ambassadeurs pour les Commissions de Délimitation et aux décisions y relatives du Conseil de la Société des Nations, et complètes par les deux Gouvernements, et en vue de conclure une Convention à cet effet, ont nommé pour plénipotentiaires:

A Magyar Királyság és az Osztrák Köztársaság abból a célból, hogy azokat az egyességtervezeteket (jogi jegyzőkönyveket), amelyeket az osztrák-magyar Határmegállapító Bizottság a Nagykövetek Tanácsa által a határmegállapító bizottság részére kiadott utasításokhoz és a Nemzetek Szövetsége Tanácsának vonatkozó határozataihoz képest szerkesztett s a két kormány kiegészített, elfogadják s hogy erre vonatkozólag egyezményt kössenek, meghatalmazottaikká kijelölték:

A kijelölés utáni problémák: az 1927. évi jogi jegyzőkönyvek

Bécs, 1927. évi március hó 11. – kihirdette: 1928. évi 1970. M.E. számú rendelet

„A”

Jogi jegyzőkönyv *a határvidék vízügyi viszonyaira vonatkozólag;*

Jogi jegyzőkönyv a *brennbergi bányák* művelésére vonatkozólag;

Jogi jegyzőkönyv a *pinkavölgyi forgalom* szabályozására vonatkozólag;

„B”

1. számú jogi jegyzőkönyv *Sopron városnak* Lépesfalva (Loipersbach) osztrák község területén való átvitelt igénylő *erdő termékei* szállítására vonatkozólag;

2. számú jogi jegyzőkönyv, a 883-as magaslaton (*Irottkő-Geschriebenstein*) levő kilátó megközelítésének szabályozásáról

3. számú jogi jegyzőkönyv a *szentimrei plébániához* tartozó járgány használatára vonatkozólag;

4. számú jogi jegyzőkönyv a *Hanság csatorna* Valla (Wallern) melletti hídjára vonatkozólag;

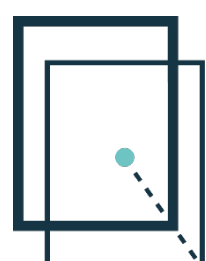
5. számú jogi jegyzőkönyv a *Sopron város vízellátására szolgáló művek védelmére* és befejezésére vonatkozólag;

6. számú jogi jegyzőkönyv a *Szombathely és Rohonc (Rechnitz) vízellátására* szolgáló művek védelmére és befejezésére vonatkozólag;

7. számú jogi jegyzőkönyv, *Kőszeg város vízellátásának* szabályozásáról;

8. számú jogi jegyzőkönyv, a *határvonal jelzésére szolgáló határkövek, oszlopok és jelzések védelmére és fenntartására* vonatkozólag;

9. számú jogi jegyzőkönyv, az *Eszterházy uradalom* (Rótfalva – Rattersdorf-község) erdei termékeinek osztrák területen való átszállítása szabályozásáról;

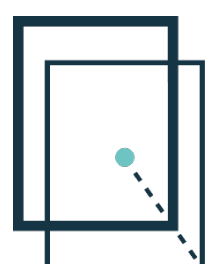

A kijelölés utáni problémák: az 1927. évi jogi jegyzőkönyvek

10. számú jogi jegyzőkönyv, a *locsmáncsi (lutzmannsburgi) zsilip* karbantartására és kezelésére vonatkozólag;
11. számú jogi jegyzőkönyv, a *közös utakon való közlekedés* szabályozásáról;
12. számú jogi jegyzőkönyv, a határ közelében való közlekedéssel kapcsolatos műutak, utak, hidak és különböző építmények s főleg *a közös utak karbantartására* vonatkozólag;
13. számú jogi jegyzőkönyv az *Einser csatornától* északra eső forgalom szabályozására vonatkozólag, a jelen egyezményhez vannak csatolva.

II. cikk. A két kormány által szerkesztett jogi pótjegyzőkönyvek, azaz:

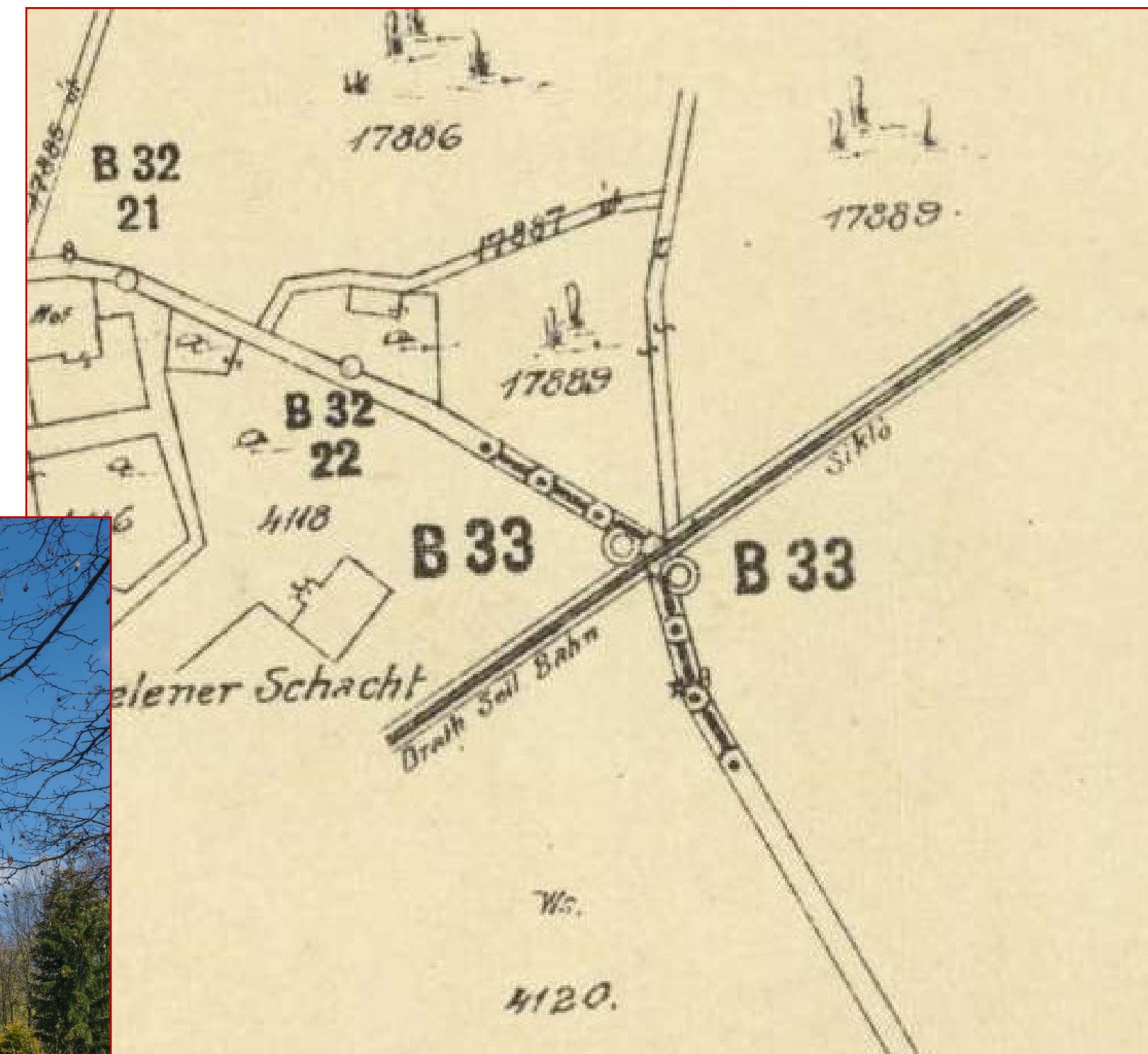
1. Jogi jegyzőkönyv Rőtfalva (Rattersdorf) községnek és plébániájának *fával és alommal való ellátási jogára* vonatkozólag;
2. Jogi jegyzőkönyv a Féltorony (Halbthurn) község és az Oberes Fuchsenfeld közötti *mezei közlekedés szabályozására* vonatkozólag
3. Jogi jegyzőkönyv a *Kislajta* vizének Márialiget mellett a határór, fekvő terület *öntözésére* való felhasználására vonatkozólag;
4. Jogi jegyzőkönyv, a *Zeiselhofra* vonatkozólag;
5. Jogi jegyzőkönyv *Kőszeg városnak* a Zeigerbergtől nyugatra fekvő *erdeiben* vágott fa szállítására vonatkozólag;
6. Jogi jegyzőkönyv, a *harkai lakosságnak* a sopronkereszturi (deutschkreuzi) *ásványvízzel* való ellátására vonatkozólag

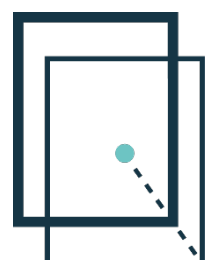
A kijelölés utáni problémák: az 1927. évi jogi jegyzőkönyvek

Ilona-akna / Helenenschacht

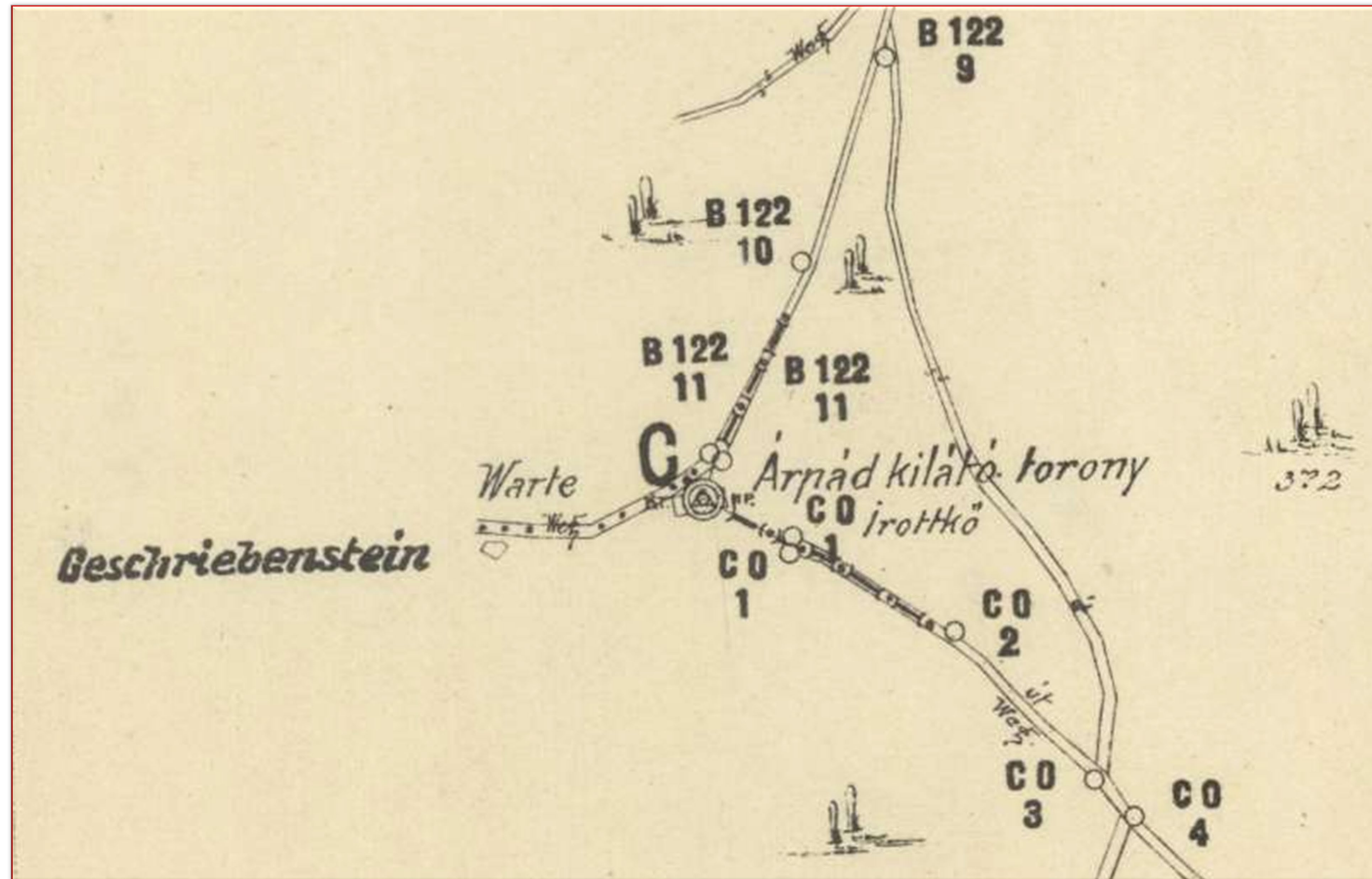
- Brennbergbányai szénbánya légaknája
- területi felségjog: Ausztria
- bányászati jog: Magyarország 1963-ig

*Jogi jegyzőkönyv
a brennbergi bányák művelésére
vonatkozólag*

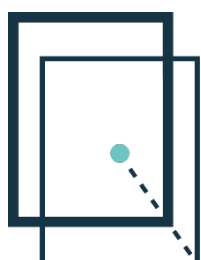
A kijelölés utáni problémák: az 1927. évi jogi jegyzőkönyvek

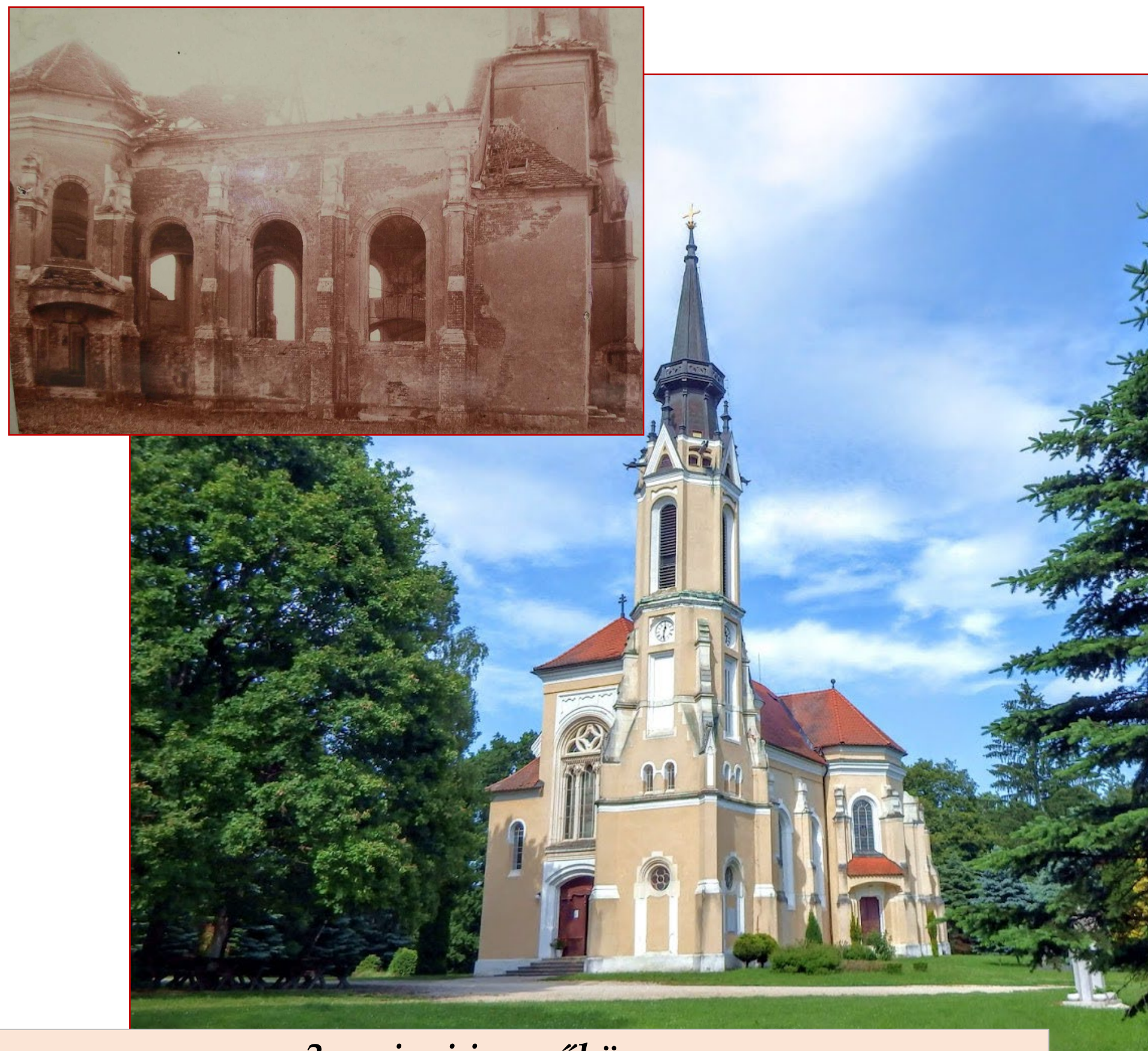
Írott-kő / Geschriebenstein

*2. sz. jogi jegyzőkönyv
a 883. magaslaton (Irottkő – Geschrieben-Stein)
levő kilátó megközelítésének szabályozásáról.*

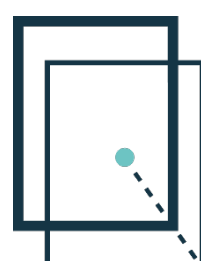
A kijelölés utáni problémák: területcserék, népszavazások

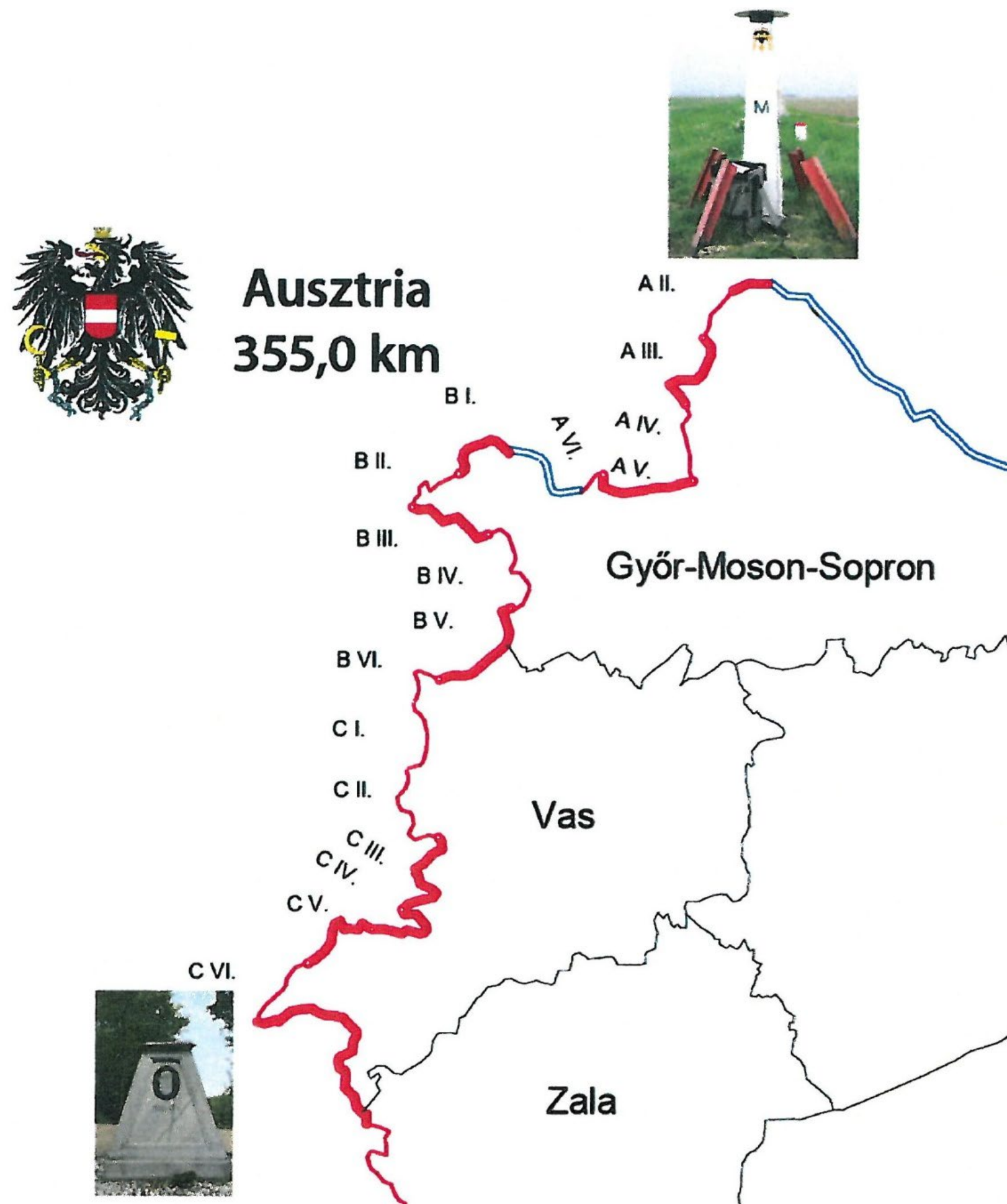
Rönök / Inzenhof Szent Imre Plébánia *„a határsértő ló esete”*

3. sz jogi jegyzőkönyv
a szentimrei plébániához tartozó járgány használatára
vonatkozólag.

A magyar–osztrák államhatár kijelölése

„A” szakasz

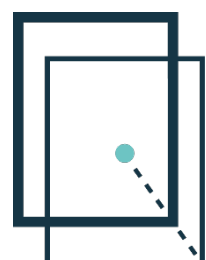
Horvátjárfalu / Kitsee– Fertő tó / Neusiedler See
A II–A VI alszakasz
(A I – megszűnik 1948.)

„B” szakasz

Fertő tó / Neusiedler See – Írott-kő / Geschriebenstein
B I–B VI alszakasz

„C” szakasz

Írott-kő / Geschriebenstein – Felsőszölnök / Tauka
C I–C VI alszakasz

Felhasznált cikkek, tanulmányok szerzői:

Dr. Tímár Gábor

tanszékvezető, egyetemi tanár
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Geofizikai és Űrtudományi Tanszék

Dr. Sallai János ezredes

tanszékvezető, egyetemi tanár
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Dr. Suba János

katonai térképész, alezredes, térképtárvezető
Honvédelmi Minisztérium
Hadtörténelmi Intézet és Múzeum

1149 Budapest, Bosnyák tér 5.

Telefon: [+36 30 230 8916](tel:+36302308916)

www.lechnerkozpont.hu

E-posta: norbert.varga@lechnerkozpont.hu

Lechner Nonprofit Kft.

KÖSZÖNÖM FIGYELMÜKET

